energiavirasto
energimyndigheten

Tämä on Energiaviraston sähköisesti allekirjoittama asiakirja.		Asiakirjan päivämäärä on:	06.02.2023
Detta är ett dokument som har signerats elektroniskt av Energimyndigheten.		Dokumentet är daterat:	06.02.2023
This is a document that has been electronically signed by the Energy Authority.		The document is dated:	06.02.2023

Esittelijä / Föredragande / Referendary

Nimi / Namn / Name:	Jani Kostiainen
Pvm / Datum / Date:	06.02.2023

Ratkaisija / Beslutsfattare / Decision-maker

Nimi / Namn / Name:	Simo Nurmi
Pvm / Datum / Date:	06.02.2023

Tämä asiakirja koostuu seuraavista osista:

- Kansilehti (tämä sivu)
- Alkuperäinen asiakirja tai alkuperäiset asiakirjat Allekirjoitettu asiakirja alkaa seuraavalta sivulta. >

Detta dokument består av följande delar:

- Titelblad (denna sida)
- Originaldokument Det signerade dokumentet börjar på nästa sida. >

This document contains:

- Front page (this page)
- The original document(s) The signed document follows on the next page >

Eduskunnan Talousvaliokunta

sähköposti
tav@eduskunta.fi

HE 324/2022 vp

Energiaviraston lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle takautuvasti maksettavaa sähköhyvitystä sekä sähkölaskujen maksuaikojen pidennystä koskevaksi väliaikaiseksi lainsäädännöksi

Eduskunnan talousvaliokunta on 1.2.2023 pyytänyt Energiavirastolta asiantuntijalausuntoa hallituksen esityksestä eduskunnalle takautuvasti maksettavaa sähköhyvitystä sekä sähkölaskujen maksuaikojen pidennystä koskevaksi väliaikaiseksi lainsäädännöksi (HE 324/2022 vp).

Energiavirasto lausuu esityksestä seuraavaa:

1 Yleistä

Hallituksen esityksen taustalla on erityisesti viime vuonna tapahtunut nopea sähkön hinnan nousu ja tästä aiheutuneet kustannukset etenkin kotitalouksille. Ehdotetuilla lailla pyritään tukemaan kuluttajia poikkeuksellisen korkeiden sähkön hintojen aiheuttamassa haastavassa taloudellisessa tilanteessa sekä tukemaan kuluttajien ja sähkön vähittäismyyjien muiden asiakkaiden kykyä maksaa sähköenergialaskut.

Energiakriisin aiheuttama sähköenergian hinnan nousu on vaikuttanut asiakkaisiin monella eri tavalla. Osa asiakkaista on kokenut etenkin viime syksyn ja tämän talven aikana huomattavia korotuksia sähkölaskuihinsa. Samalla kuitenkin myös osaan asiakkaista energiakriisillä ei ole ollut samanlaista vaikutusta, esimerkiksi vanhan määräaikaisen sopimuksen johdosta. Asiakkailla ja kotitalouksilla on myös hyvin erilaisia lähtökohtia maksukyvyn suhteen. Energiavirasto pitää tärkeänä, että erityisesti heikoimmassa asemassa olevia kuluttajia tuetaan tilapäisesti nyt meneillään olevan energiakriisin kaltaisissa poikkeuksellisissa tilanteissa. Tukimenettelyjen tulee kuitenkin olla kevyesti ja nopeasti toimeenpantavissa ilman, että ne aiheuttavat kohtuutonta hallinnollista taakkaa.

Energiavirasto kuitenkin ymmärtää, että sellaisen järjestelmän toteuttaminen, jossa hyvitykset kohdentuisivat mahdollisimman hyvin vain niille kuluttajille, joille kohonneet sähkölaskut ovat aiheuttaneet suurimpia vaikeuksia, olisi hyvin haasteellista eikä sitä voitaisi todennäköisesti toteuttaa esitetyn kaltaisella mallilla, jossa sähköyhtiöt hoitavat hyvitysten maksattamisen. Vaihtoehtoiset järjestelyt esimerkiksi viranomaisten hoitamaan hyvitysten maksattamiseen tulisi todennäköisesti lisäämään entistä enemmän hallinnollista taakkaa ja kustannuksia. Tällainen

menettely johtaisi myös todennäköisesti siihen, että hyvitysten maksattaminen asiakkaille viivästyisi huomattavasti.

Energiavirasto keskittyy tässä lausunnossa tarkemmin sille hallituksen esityksessä kaavailtujen tehtävien toimeenpanon ongelmakohtiin.

2 Hallituksen esityksestä

2.1 Laki takautuvasti maksettavasta sähköhyvityksestä

Lakiesityksessä on Energiavirastolle suunniteltu säädettäväksi tehtäviä koskien muun muassa sähkönmyyjien toteuttamien sähköhyvitysten maksattamisen valvontaa sekä konkurssitilanteissa myös Energiaviraston itse maksattamien hyvitysten osalta. Tämän lisäksi Energiavirastolle säädetään mahdollisuus myöntää poikkeustilanteissa pidennystä hyvitysten maksamiseksi säädettyihin määräaikoihin, mikäli sähkönmyyjäyhtiöt eivät pysty nyt esitetyssä aikataulussa kyseisiä toimenpiteitä toteuttamaan. Energiavirastoa olennaisesti koskevista tehtävistä on säädetty kyseisen lain 5–7 ja 10 §:ssä.

Energiavirasto toteaa ensinnäkin lakiesityksen 7 §:n osalta, että konkurssitilanteessa Energiavirastolle säädettävä velvoite toteuttaa konkurssiin menneen vähittäismyyjän asiakkaiden hyvitykset tulee aiheuttamaan huomattavaa hallinnollista taakkaa ja työmäärää Energiavirastolle, sekä olemaan asiakkaiden kannalta hyvin hidasta. Energiavirastolla ei ole olemassa valmiita prosessirakenteita tai järjestelmä- ja henkilöresursseja tällaisen tehtävän suorittamiseen.

Energiavirasto haluaa tässä yhteydessä korostaa, että vaikka tehtävän suorittamiseksi saataisiin järjestettyä uusi tietojärjestelmä ja tarvittavat resurssit pikaisella aikataululla, tulee hakemusten käsittely viemään Energiavirastolta vähintään useita kuukausia, riippuen konkurssiin menneen yhtiön koosta ja asiakasmäärästä. Energiavirasto toteaa, että yhtiöstä riippumatta asiakkaiden ja hakemusten määrä voi joka tapauksessa olla tuhansia. Energiavirasto katsoo lisäksi, että tietojärjestelmän suunnittelu ja rakentaminen olisi välttämätöntä aloittaa välittömästi, mikäli Energiavirastolle tämä tehtävä säädetään, siitäkin huolimatta, että mahdollisia konkurssi- tai toiminnan lopettamistilanteita ei välttämättä kuluvan vuoden aikana tule tapahtumaan.

Lakiesityksen 6 §:n osalta Energiavirasto haluaa korostaa, että nyt suunnitellun kaltainen tehtävä on kokonaisuudessaan täysin uusi. Kyseisen säännöksen 4 momentin mukaan loppukäyttäjällä olisi oikeus tehdä Energiavirastolle hakemus 1 momentissa tarkoitetun virheen korjaamisesta, jos loppukäyttäjä on noudattanut 1 ja 2 momentissa säädettyä menettelyä, eikä sähköyhtiö ole korjannut virhettä tai sähköyhtiö on laiminlyönyt 3 momentissa tarkoitetun ilmoituksen antamisen.

Kyseisen säännös edellyttää Energiavirastoa siten ensinnäkin valvomaan sitä, ovatko kyseiset sähkönmyyntiyhtiöt suorittaneet lain edellyttämien hyvitysten maksamisen asiakkailleen. Tämän lisäksi säännöksessä esitetään Energiavirastolle toimivaltaa puuttua myös itse mahdollisen virheen korjaamiseen ja asian ratkaisemiseen itse hyvityksen sisällöstä. Energiavirasto korostaa, että sillä ei ole sähkömarkkinalainsäädännön nojalla aikaisemmin ollut toimivaltaa puuttua esimerkiksi

sähkölaskujen määrän oikeellisuuden ratkaisemiseen sellaisissa tilanteissa, jossa on epäselvyyksiä tai riitaa siitä, onko laskulla esitetty summa oikean suuruinen.

Nyt esitetyllä säännöksellä Energiavirastolle esitetään siten kokonaan uudenlaisen tehtävän säätämistä. Energiavirasto korostaa, että tämän kaltaisen tehtävän suorittaminen tulee vaatimaan Energiavirastolta lisäresursseja ja asioiden käsittely voi viedä huomattavan paljon aikaa. Tehtävän voidaan katsoa myös sekoittavan Energiaviraston roolia sääntelyviranomaisena sähkön vähittäismarkkinoilla varsinkin asiakkaiden näkökulmasta, sillä kyseisen tehtävän voidaan katsoa olevan enemmän osapuolten välistä riidanratkaisua sopimuskysymyksissä, johon Energiavirastolla ei ole muutoin toimivaltaa puuttua.

Energiavirasto myös huomauttaa, että vaikka sähköyhtiöillä on suuri intressi maksaa hyvitykset oikean suuruisena asiakkailleen mahdollisimman pian, pitää Energiavirasto lähes väistämättömänä, että satojen tuhansien hyvitysten käsittelyssä tapahtuu virheitä. Hyvitysten merkityksen ollessa asiakkaille suuri, voidaan tästä katsoa aiheutuvan suurta intressiä tehdä myös valituksia Energiavirastolle, jotka sen on käsiteltävä. Energiavirasto myös toteaa, että asiakkaat voivat käytännössä pyytää Energiavirastoa ratkaisemaan asian myös sellaisissa tilanteissa, joissa ei ole tapahtunut selvää virhettä tai lain rikkomista, mikäli asiakas haluaa Energiaviraston varmistavan, että tälle on maksettu oikean suuruinen hyvitys.

Lisäksi Energiaviraston tämän nojalla annettavista päätöksistä olisi niin asiakkaalla kuin sähköyhtiölläkin mahdollisuus hakea oikaisua ja tarvittaessa valittaa edelleen hallintotuomioistuimeen. Oikaisuvaatimus olisi myös hallintolain (434/2003) 49 e §:n perusteella käsiteltävä kiireellisenä. Mahdollisten hakemusten suuresta määrästä johtuen oikaisuvaatimusten käsitteleminen kiireellisenä voi osoittautua käytännössä mahdottomaksi.

Lakiesityksen 5 §:ssä Energiavirastolle säädettäisiin mahdollisuus myöntää sähköyhtiölle poikkeus laissa esitetystä hyvityksen maksuaikataulusta, mikäli sähköhyvityksen maksatukseen liittyvän tietojärjestelmän muutokset viivästyvät sellaisesta syystä, jota sähköyhtiö ei kaikkea huolellisuutta noudattaen olisi voinut välttää tai voittaa. Poikkeuksen enimmäispituudeksi säädettäisiin kolme kuukautta. Energiavirasto pitää lisättyä säännöstä lisäajan hakemisesta ja myöntämisestä sinänsä tarpeellisena, koska maksatusten järjestäminen edellyttää muutoksia sähköyhtiöiden järjestelmiin ja niiden määrittelyyn toteuttamiseen ja testaamiseen voi tulla viiveitä. Muutoksen voidaan katsoa myös siten vähentävän mahdollisia virheellisyyksiä itse hyvitysten maksattamisessa. Energiavirasto kuitenkin korostaa, että aiemmalla lausuntokierroksella esitettyjen lausuntojen perusteella useat sähkönmyyntiyhtiöt ovat katsoneet, että esitetyssä aikataulussa ei ole mahdollista pysyä. Vaikka luonnoksessa alun perin ehdotettua maaliskuun määräpäivää on siirretty huhtikuulle, katsoo Energiavirasto hyvin mahdolliseksi, että hakemuksia määräajasta poikkeamiselle tulee useita. Tämä lisää Energiaviraston työmäärää mahdollisesti huomattavasti.

2.2 Laki sähköenergialaskujen maksuajan pidentämisestä ja sähköyhtiöiden maksuvalmiuden väliaikaisesta tukemisesta

Energiavirastolle on esitetyssä laissa säädetty tehtäväksi valvoa lähtökohtaisesti sitä, että sähköyhtiöt myöntävät kuluttaja- ja elinkeinoharjoittaja-asiakkailleen lain

4 ja 5 §:n edellyttämällä tavalla lisäaikaa sähköenergialaskujen maksuajalle. Energiavirasto pitää nyt esitettyjä säännöksiä perusteltuina ja katsoo, että lakiin tehdyt muutokset lausuntokierroksen palautteen johdosta selkeyttää Energiaviraston roolia kyseisen lain valvonnassa. Energiavirasto haluaa kuitenkin tässäkin yhteydessä korostaa, että tämänkin valvontatehtävän suorittaminen vaatii Energiavirastolta mahdollisesti huomattavaa työmäärää, ottaen huomioon useiden tässä lakiehdotuksessa esitettyjen tehtävien päällekkäisyyden.

3 Lopuksi

Energiavirasto pitää myönteisenä sitä, että sellaisia kuluttajia ja kotitalouksia tuetaan, jotka ovat energiakriisistä viime aikoina pahiten kärsineet. Energiavirasto kuitenkin korostaa, että sille laissa säädettyjen tehtävien tarkoituksenmukainen toteuttaminen tulee olemaan hyvin haastavaa ja mahdollisesti joissain tapauksissa tulee pitkittämään huomattavasti asiakkaille maksettavien hyvitysten suorittamista. Energiavirasto korostaa, että lakiesityksen 7 §:ssä tarkoitetun hyvityshakemusten sekä 6 §:n mukaisten virheiden korjaushakemusten käsittely nyt hallituksen esityksessä esitetyssä muodossa edellyttää virastolta tapauskohtaista käsityönä tehtävää päätösharkintaa ja lukuisten hallintopäätösten antamista. Energiavirasto toteaa, että tämä vaatii virastolta huomattavasti lisäresursseja. Energiavirasto haluaa myös tässä yhteydessä korostaa, että näiden päätösten käsittely tulee olemaan aikaa vievää eikä siten toteuta tämän esityksen tarkoitusta saada kohdistettua tukea kotitalousasiakkaille nopealla aikataululla.

Mikäli tehtävä kuitenkin katsotaan parhaimmaksi säätää Energiavirastolle, pitää Energiavirasto välttämättömänä, että sille taataan sen tarvitsemat lisäresurssit pikaisesti, mikäli lainsäädännön valvonta käytännössä osoittautuu niin työllistäväksi kuin virasto on edellä ennakoinut. Energiavirasto toteaa, että sille aiemmin suunnitellut resurssit eivät kata kaikkia tehtäviä, joita sille on nyt tässä esityksessä suunniteltu. Energiavirastolle on tässä hallituksen esityksessä suunniteltu esimerkiksi lisätehtäväksi 5 §:ssä tarkoitetun lisäajan myöntäminen hakemuksesta sekä 6 §:ssä laajennettu Energiaviraston valvontatoimivaltaa siihen, että se käsittelisi myös virheellisyydet itse hyvityksen sisällöstä.